

Nr 63

Utlåtande i anledning av väckta motioner om vissa familjepolitiska åtgärder.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I: 574 av herr *Holmberg m. fl.* samt nr II: 698 av herr *Bohman m. fl.*

Motionerna har, såvitt avser yrkanden om tillgodoräknande av pensionsår för hemarbetande kvinnor samt om samordning av utredningsarbetet på familjepolitikens område och om särskilt stöd till större familjer, behandlats i utskottets utlåtanden nr 39 och 40 år 1966.

I motionerna, vilka är likalydande, har såvitt nu är i fråga, yrkats att riksdagen måtte besluta »att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag med beaktande av vad i motionen anförts om införandet av frivillig barnsjukförsäkring inom den allmänna sjukförsäkringen».

Motionerna

I motionerna anföres följande.

En försäkringsfråga av stor betydelse för barnfamiljerna gäller sjukförsäkring av barn. För familjer där båda föräldrarna förvärvsarbetar uppkommer ofta mycket stora svårigheter då barnen blir sjuka. Antingen måste någon anställas för att vårda barnet eller också måste någon av föräldrarna stanna hemma från sitt eget arbete. De möjligheter som finns att erhålla hjälp av hemsamariter eller barnvårdarinnor är helt otillräckliga. Hur familjen än löser problemet uppstår ofta betydande kostnader, antingen i form av ersättning till anställd vårdare eller i form av inkomstbortfall för någon av föräldrarna. Enligt vår mening är det motiverat att skapa möjlighet till frivilliga barnförsäkringar inom den allmänna sjukvårdsförsäkringens ram, varvid försäkringsbeloppet skulle vara avsett just för att i valfri form bekosta vården av det sjuka barnet.

Gällande bestämmelser m. m.

Ersättningsregler enligt lagen om allmän försäkring m. m.

Kvinnlig försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa eller
1—8905 86 *Bihang till riksdagens protokoll 1966. 9 saml. 2 avd. Nr 63*

skulle ha varit inskriven om hon fyllt 16 år, har enligt lagen om allmän försäkring vid barnsbörd rätt till *moderskapspenning*. Moderskapspenning utgör 900 kronor. Vid flerbörd tillkommer 450 kronor för varje barn utöver ett. Av moderskapspenningen kan den försäkrade lyfta 300 kronor före nedkomsten, dock tidigast 120 dagar före den beräknade tiden därför. Om en kvinna som har rätt till moderskapspenning skulle vara sjuk, är hon avstängd från rätt till grundsjukpenning fr. o. m. förlossningsdagen t. o. m. den tjugonionde dagen därefter.

Därest en kvinnlig försäkrad i anledning av barnsbörd avhåller sig från förvärvsarbete, har hon enligt 3 kap. 13 § lagen om allmän försäkring rätt till *tilläggsjukpenning*, även om hon icke är sjuk. En förutsättning är dock att hon omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför under minst 270 dagar i följd varit placerad i sjukpenningklass nr 3 eller högre, d. v. s. haft minst 2 600 kronor i arbetsinkomst, eller skulle ha varit placerad i sådan sjukpenningklass, om hon fyllt 16 år. Tilläggsjukpenning som nu sagts utgår tidigast fr. o. m. den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för nedkomsten och senast fr. o. m. förlossningsdagen så länge kvinnan utan avbrott avhåller sig från förvärvsarbete, dock högst för 180 dagar. Fr. o. m. den trettionde dagen efter förlossningsdagen utgår tilläggsjukpenning i anledning av barnsbörd endast under förutsättning att kvinnan har eller på grund av sjukdom är förhindrad att ha barnet i sin vård. Barntillägg utgår ej till sjukpenning vid barnsbörd.

Ändringar i lagen om allmän försäkring, vilka träder i kraft den 1 januari 1967, medför att moderskapspenningen höjes till 1 080 kronor och vid flerbörd till nämnda belopp ökat med 540 kronor. Lagändringarna innebär vidare bl. a. höjning av andra ersättningsbelopp (se andra lagutskottets utlåtande nr 47 år 1966).

Efter utgången av nyssnämnda 180-dagarsperiod erhåller kvinna, som är försäkrad enligt lagen om allmän försäkring, inte ersättning från försäkringen, därest hon avhåller sig från förvärvsarbete för att vårda sitt barn. I allmänhet torde ej heller arbetsgivaren utbetala någon del av lönen även om kvinnan — eller annan vårdnadshavare — är nödsakad att taga hand om sitt barn till följd av att barnet insjuknat. Här må dock, såvitt avser flertalet statstjänstemän, nämnas följande.

Enligt *allmänt avlöningsavtal för statliga och vissa andra tjänstemän* (AST) äger flertalet tjänstemän under högst 15 dagar av ett och samma kalenderår uppbära lön med B-avdrag vid ledighet för *annan enskild angelägenhet av vikt* än flyttning eller studier. Såsom sådan angelägenhet anses vård av minderårigt barn i hemmet vid hastigt påkommet behov av ledighet härför (19 § mom. A 6 c). I *anvisningarna* till AST anföres vidare, att lön med B-avdrag vid ledighet av angivna orsak får utgå högst sex dagar i följd.

Social hemhjälp

Hemhjälpverksamhet har bedrivits i Sverige sedan 1920-talet. Verksamheten kallades då *hemsyster-* eller *hemvårdarinneverksamhet* och bedrevs 1920—1943 av enskilda organisationer och av några kommuner. På förslag av 1941 års befolkningsutredning infördes 1943 ett särskilt statsbidrag till verksamheten, som då främst inriktades på att hjälpa barnfamiljer. Social hemhjälp skulle enligt den då utfärdade kungörelsen lämnas till hem, »där på grund av sjukdom, barnsörd eller därmed jämförbara omständigheter» tillfälligt hjälpbehov förelåg. Genom senare tillägg till kungörelsen kunde hemhjälp lämnas i förebyggande syfte, under regelbundet återkommande perioder samt även åt ensamboende. Huvudman för verksamheten var kommuner och enskilda organisationer. Numera bedrivs verksamheten i huvudsak i kommunal regi.

Det särskilda statsbidraget upphörde 1960 och inarbetades i lärarlönebidraget till kommunerna. Därmed upphörde den författningsmässiga regleringen av hemhjälpverksamheten och kommunerna kunde själva bestämma över hur verksamheten skulle bedrivas. Staten svarade endast för utbildningen av hemvårdarinnor. Socialstyrelsen var central tillsyns- och rådgivningsmyndighet.

Eftersom den sociala hemhjälpen i första hand skulle tillgodose barnfamiljernas hjälpbehov blev hemvårdarinnehjälpen till andra kategorier, åldringar och invalider, otillräcklig. I slutet av 1940-talet startades därför i kommunal och enskild regi (Röda Korset) en särskild form av hemhjälpverksamhet för åldringar, invalider och andra ensamboende. Denna verksamhet var avsedd att sättas in vid ett stadigvarande behov av hemhjälp. *Hemsamaritverksamheten*, som numera är det allmänt vedertagna namnet, har hittills icke haft statsbidrag. Socialstyrelsen har dock genom en omfattande information sökt stimulera kommunerna till initiativ och arbetsmarknadsstyrelsen har medverkat genom rekrytering och utbildning.

Förvärvsarbetande föräldrar har sedan början av 1940-talet i viss utsträckning kunnat få hjälp med tillsynen av tillfälligt sjuka barn. I allmänhet har hemvårdarinnorna i mån av tid skött barntillsynen. Några kommuner organiserade i mitten av 1950-talet särskild *barnvaktstjänst*.

I proposition nr 85 till 1964 års riksdag angående åldringsvårdsfrågor m. m. föreslog chefen för socialdepartementet att statsbidrag till *den sociala hemhjälpen* skulle återinföras. *Socialpolitiska kommittén* hade föreslagit sådant bidrag för hemhjälp åt åldringar och invalider (SOU 1964: 5). I propositionen anförde socialministern — efter att ha anmärkt, att *familjebereidningen* i en promemoria hösten 1963 (Socialdepartementet, stencil 1963: 8) påvisat behovet av en väsentlig utbyggnad även när det gällde hemhjälpen till barnfamiljerna — bl. a. följande (s. 49).

Starka skäl talar för att ett statsbidrag till hemhjälpn utformas så, att det också omfattar denna del av hemhjälpverksamheten. Därigenom undviks en konkurrens på olika villkor mellan två angelägna behov. Även från administrativ synpunkt är det en avgjord fördel att två verksamhetsgrenar, som delvis bedrivs med gemensam personal, i bidragshänseende behandlas på samma sätt. Bidragssystemet kan då ytterligare förenklas. Jag finner det därför lämpligt, att kommunernas kostnader för den sociala hemhjälpverksamheten i dess helhet lägges till grund för statsbidraget.

Enligt propositionen kunde kommunernas nettokostnader år 1964 för hemhjälpn till barnfamiljerna uppskattas till ca 40 miljoner kronor. Motsvarande kostnad för hjälpen till åldringar och invalider uppskattades till 80 miljoner kronor.

Riksdagen biföll de i propositionen förordade reglerna för bidrag till hemhjälpverksamheten (statsutskottets utlåtande nr 106).

I enlighet med beslutet utfärdades *kungörelse den 29 maj 1964 om statsbidrag till social hemhjälp* (SFS 1964: 427). *Statsbidrag* utgår med 35 procent av kommunens nettokostnader för hemvårdarinnor, hemsamariter och därmed jämförliga personer, vilka har till huvudsaklig uppgift att i enskilt hem hjälpa åldringar, handikappade och barnfamiljer.

För budgetåret 1964/65 anvisades 20 miljoner till statsbidraget. Då anslaget avsåg verksamheten under endast senare halvåret 1964, motsvarade beloppet ett årsanslag om 40 miljoner kronor. Påföljande budgetår höjdes anslaget till 50 miljoner kronor. I statsverkspropositionen avseende innevarande budgetår anförde chefen för socialdepartementet att, med hänsyn till den fortgående snabba utbyggnaden av hemhjälpverksamheten, han räknade med en ökning av anslagsbehovet för budgetåret med 20 procent. I enlighet härmed har riksdagen anvisat ett förslagsanslag uppgående till 60 miljoner kronor (statsutskottets utlåtande nr 5 år 1966).

Kungl. Maj:t har uppdragit åt *socialstyrelsen* att »till behandling upptaga möjligheterna att i olika avseenden åstadkomma större enhetlighet mellan kommunerna i fråga om den sociala hemhjälpverksamheten samt åldringsvården i övrigt».

Socialstyrelsen har, vid handläggningen av frågor rörande social hemhjälpverksamhet, vid sin sida en rådgivande nämnd (instruktion för nämnden finns i SFS 1963: 385).

Socialstyrelsen behandlar den sociala hemhjälpn i nr 175/januari 1965 av publikationen *Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor*. Publikationen utdelas till bl. a. samtliga socialnämnder och kommunalnämnder. Sagda nummer av publikationen har vidare utdelats till ledamöterna av socialstyrelsens rådgivande nämnd, samtliga länsarbetsnämnder, de kommunala nämnder som handlägger hemhjälpssärenden, utbildningsanstalter för hemhjälppersonal samt till föreningar som, med kommunalt bidrag, anordnar social hemhjälpverksamhet.

Här må även nämnas att vissa uppgifter rörande den sociala hemhjälpen — främst av statistisk art — återfinnes i *Sociala meddelanden* nr 3—4 /1965.

Pågående utredningar

Familjeberedningen

Familjeberedningen — tillsatt av Kungl. Maj:t den 6 juni 1962 — har till huvuduppgift att kartlägga och analysera olika problem i anknytning till samhällets service för barnfamiljerna och inkomma med de förslag beredningen med anledning härav finner påkallade. Vidare har Kungl. Maj:t till beredningen överlämnat ett antal riksdagsskrivelser för beaktande i de delar som inte faller inom ramen för vissa andra kommittéers utredningsuppdrag. Till beredningen har sålunda överlämnats bl. a. en skrivelse från 1962 års riksdag med anhållan om utredning rörande frågorna om samhällets ansvar för barnkostnaderna och om särskilda åtgärder för att förbättra barnfamiljernas ekonomiska ställning, samt rörande befolkningsfrågans olika aspekter. Vidare en skrivelse från 1963 års riksdag angående ekonomiskt stöd till hemarbetande mödrar med barn i förskoleåldern.

Familjeberedningen avgav år 1964 en promemoria om ökat stöd till barnfamiljer (SOU 1964: 36). I promemorian anför beredningen sammanfattningsvis.

Det material som presenteras i föreliggande promemoria visar, att barnfamiljerna generellt sett lever på en lägre standard än ensamstående och familjer utan barn. Samtidigt som barnets ankomst ofta innebär ett temporärt eller mera stadigvarande bortfall av ena föräldrarnas förvärvsinkomst, ökar familjens utgifter. Det ekonomiska läget för familjen försämras med varje ytterligare barn, eftersom en i stort sett oförändrad familjeinkomst skall täcka konsumtionskostnaderna för flera personer. Den ekonomiska faktorn har därför också av naturliga skäl stor betydelse i dagens familjeplanering.

Familjeberedningen konstaterar, att samhällets ekonomiska stödåtgärder för barnfamiljerna måste förstärkas, om man vill minska nuvarande mycket betydande standardskillnader mellan barnfamiljer och övriga. *Det grundläggande stödet* bör, enligt beredningens mening, vara lika för alla barn och utgå i form av *allmänna barnbidrag*. Detta grundläggande stöd bör förstärkas i samband med den omläggning av skattesystemet, varom förslag väntas från allmänna skatteberedningen.

Familjeberedningen anser det vidare motiverat med ett extra stöd — *vårdbidrag* — till familjer med småbarn, i första hand så länge barnet befinner sig i späda ålder. Beredningen rekommenderar att olika frågor som hör samman med införandet av ett sådant bidrag blir föremål för närmare utredning. Lämpligen kan moderskapsförsäkringen tagas till utgångspunkt.

Utöver det grundläggande stödet förordar beredningen ett särskilt *familjetillägg* till flerbarnsfamiljerna, avsett att bidra till en utjämning av standardskillnaderna mellan familjer med olika barnantal. Detta familjetillägg bör utgå med ökande belopp i förhållande till barnantalet och beloppen bör därvid stå i rimlig relation till de grundläggande barnbidragen. Införande

av ett familjetillägg torde förutsätta en samtidig översyn av reglerna för familjebostadsbidrag.

Familjeberedningen har här endast framfört vissa principiella ståndpunkter vad beträffar samhällets ekonomiska stödåtgärder för barnfamiljerna. Den närmare fördelningen på de olika komponenterna i bidragssystemet och möjligheterna till samordning dem emellan kräver en särskild utredning. Denna bör komma till stånd sedan skatteberedningen framlagt förslag till nytt skattesystem och man vet vilket finansiellt utrymme som står till förfogande för ett förstärkt familjestöd. De olika beståndsdelarna i det framtida familjestödet bör dock enligt familjeberedningens åsikt avvägas så, att samhället påtager sig en större andel av de konsumtionsutgifter som barnen medför, med sikte på att minska klyftorna i levnadsstandard inte endast mellan barnfamiljer och hushåll utan barn, utan även mellan barnfamiljer med olika barnantal.

Familjepolitiska kommittén

Den 26 februari 1965 beslöt Kungl. Maj:t att verkställa *utredning angående samhällets ekonomiska stöd åt barnfamiljerna*. I direktiven för utredningen, som antagit namnet familjepolitiska kommittén, anför föredragande statsrådet bl. a.

Familjeberedningen, som f. n. är sysselsatt med en studie av de vårdinsatser som barn i olika åldrar tidsmässigt kräver, har i nyssnämnda promemoria också diskuterat en eventuell ekonomisk ersättning för föräldrarnas vårdinsats. Beredningen ställer sig därvid i princip bakom tanken på ett särskilt vårdbidrag till familjer med småbarn och rekommenderar en närmare prövning av möjligheterna att anknyta ett sådant bidrag till moderskapsförsäkringen.

Emellertid har beredningen varit på det klara med att kostnaderna måste bli avsevärda för en sådan utbyggnad av familjestödet, uppdelat på ett konsumtionsstöd och en vårdersättning, och att olika tekniska lösningar måste diskuteras mot bakgrund av samhällets samlade resurser i framtiden. Beredningen utgick därvid ifrån att familjestödets olika komponenter och möjligheterna till samordning dem emellan skulle bli föremål för fortsatt utredning, sedan allmänna skatteberedningen framlagt sitt betänkande med de förslag, som kunde äga sammanhang med familjestödet.

Familjeberedningens promemoria har hösten 1964 varit föremål för en omfattande remissbehandling och därvid i allmänhet fått ett klart positivt gensvar. Väsentliga synpunkter har framkommit på bl. a. differentieringsspörsmålet och effekten på mödrarnas förvärvsarbete av det tänkta nya vårdbidraget. En så gott som enhällig remissopinion synes utgå ifrån att samhällets åtgärder till förmån för barnen är de mest produktiva bland investeringar. Jag delar denna uppfattning och anser tiden nu mogen för en närmare utredning av samhällets ekonomiska stöd åt barnfamiljerna. Servicefrågorna bör dock lämnas utanför, då de prövas i annan ordning. För att verkställa utredningen om det ekonomiska familjestödet bör särskilda sakkunniga tillkallas.

För fullgörande av sitt omfattande uppdrag bör de sakkunniga skaffa sig en god överblick över förefintliga stödformer och deras effekt, studera den inbördes avvägningen och pröva behovet av ändring eller utbyggnad av dem.

Ett samlat mått på samhällets nuvarande stödåtgärder för barnfamiljerna är svårt att ge, eftersom det gäller så inkommensurabla ting som exempelvis bostadsstandard, studiemöjligheter och trygghet vid familjeförsörjarens frånfalle. Vid en prövning av vad som kan betraktas som en rimlig uppoffring från föräldrarnas sida och en »tillräcklig» samhällsinsats för barnen måste hänsyn tagas till den olika bärkraften hos olika familjetyper. Familjepolitiken bör differentieras så att stödet sätter in när och där behovet är störst. Riktmärket blir då att åstadkomma större jämlikhet i materiella villkor inte bara mellan barnfamiljer och familjer utan barn utan även mellan barnfamiljer inbördes som har barn i olika antal och åldrar. Det betyder också, att en inkomsttransferering bör eftersträvas, som utjämnar familjernas livsinkomst mellan perioder med vårdnads- och försörjningsplikter mot barn och perioder utan sådana plikter.

Allmänna barnbidrag bör även i fortsättningen bilda stommen i konsumtionsstödet åt barnfamiljerna. Barnbidragen bör liksom hittills kompletteras med särskilda stödformer. De nuvarande familjebostadsbidragen bör därvid omprövas förutsättningslöst. Det är önskvärt att en såvitt möjligt enhetlig syn anlägges på det konsumtionsstöd, som bör utgå under barnens uppväxttid fram till dess att de inte längre bör anses tillhöra familjeekonomin. Vidare bör frågan om införandet av ett vårdbidrag prövas bl. a. mot bakgrunden av att de arbetsföra åldersgruppernas andel av totalbefolkningen minskar. De sakkunniga bör vara oförhindrade att även undersöka och lägga fram förslag om andra nya inslag i familjestödet. Under utredningen bör särskild uppmärksamhet ägnas åt olika kategorier ensamma barnförsörjare.

Huvuduppgiften för de sakkunniga bör vara att undersöka effektiviteten av olika stödformer och pröva deras inbördes sammansättning och avvägning inom ramen för vissa alternativ för samhällets totala stöd till barnfamiljerna. De familjepolitiska åtgärder som nu är inriktade på att direkt stödja barnfamiljernas ekonomi — barnbidragen, familjebostadsbidragen, moderskapsförsäkringen och bidragsförskotten — kan under nästa budgetår beräknas kosta drygt 2 miljarder kronor. Genom att variera stödformer-
nas sammansättning och nivå bör ett antal utbyggnadsalternativ utarbetas. De sakkunniga bör utforma sina förslag utifrån en realistisk bedömning av nationalproduktens ökning och den privata konsumtionens ökningstakt. Verkningarna av en förskjutning till barnfamiljernas favör bör således redovisas till sina konsekvenser för övriga medborgargrupper inom ramen för det totala utrymmet.

I sitt arbete har de sakkunniga att beakta det direkta samband, som råder mellan stödet till barnfamiljerna och skattesystemets utformning. I enlighet härmed bör de sakkunniga vid sitt arbete samråda med familjeskatteberedningen.

Familjeskatteberedningen

Denna utredning tillsattes enligt bemyndigande den 29 januari 1965 för att inom finansdepartementet överse familjebeskattningen samt därmed sammanhängande frågor.

Tidigare behandling av förevarande fråga

Vid 1956 års riksdag hemställdes i en motion (II: 355) om utredning av frågan om »lämpligaste sättet för stöd i vissa fall till ensamstående förvärvsarbetande mödrar med barn under 16 år, då barnet vid sjukdom måste vårdas av modern i hemmet». I sitt utlåtande (nr 13) över motionen hänvisade andra lagutskottet till att 1954 års familjeutredning i sitt år 1955 avlämnade betänkande »Samhället och barnfamiljerna» ägnat de ensamstående mödrarnas problem en särskild undersökning. Utredningen hade därvid uppmärksammat även de speciella svårigheter som berörts i motionen och även givit vissa uppslag till frågans lösning. Utskottet erinrade vidare om att familjeutredningens betänkande jämte däröver avgivna remissyttranden var under bearbetning av en särskild beredning, den s. k. *familjeberedningen*, som hade till uppdrag att inom socialdepartementet biträda vid den fortsatta handläggningen av frågan om samhällets stödåtgärder för barnfamiljerna och därmed sammanhängande spörsmål. Med hänsyn till att det delproblem som uppmärksammats i motionen — utskottet påpekade härvid att samma problem kunde uppstå för ensamstående förvärvsarbetande fäder och för förvärvsarbetande med hemmavarande åldringar — syntes komma att upptagas till behandling i sitt större sammanhang, avstyrkte utskottet bifall till motionsyrkandet. Riksdagen godkände utskottets utlåtande.

I motioner (I 204 och II: 261 samt I: 205 och II: 245) vid 1958 års A-riksdag togs åter förevarande problem upp till behandling. Därvid begärdes dels åtgärder, som säkrar rätt till ersättning för förvärvsarbetande mödrar i de fall då sjuka barn behöver deras vård, dels ock utredning rörande det lämpligaste sättet för stöd åt förvärvsarbetande mödrar och fäder, som på grund av barns sjukdom måste stanna hemma från arbetet, samt åt andra, som på grund av likartade vårdnadsplikter är nödsakade att utebli från arbetet. Såsom en lämplig stödåtgärd anvisades i motionerna daghjälp från sjukkasse. I två av motionerna framhölls, att en förutsättning för att erhålla daghjälp borde vara, att nödvändigheten av bortovaro från arbetsplatsen styrktes dels av läkarintyg, dels ock av utredning att hemhjälp genom kommunens försorg icke kunnat anskaffas.

Motionerna avstyrktes av andra lagutskottet, vars utlåtande (nr 19) godkändes av riksdagen. Utskottet hänvisade därvid till att familjeberedningen i en den 26 september 1956 framlagd *promemoria angående hemhjälp* föreslagit att förevarande problem borde lösas genom en utbyggnad av den sociala hemhjälpen. Utskottet erinrade om att en sådan utbyggnad påbörjats. Sålunda hade antalet statsbidrag till avlöning av hemvårdarinnor för år 1959 höjts till 3 500. Såsom jämförelse kan nämnas, att

för år 1956 utgick statsbidrag till avlönande av ca 3 000 hemvårdarinnor. Utskottet anförde vidare:

Mot de lösningar, som föreslagits i motionerna, synes vägande invändningar kunna riktas. Det system med daghjälpersättning, som motionärerna anvisat, måste sålunda enligt utskottets mening förenas med alltför tungrodd och omständlig administration för att missbruk av förmånen skall kunna förebyggas.

I stället anser utskottet i likhet med familjeberedningen, att förevarande problem bör lösas främst genom en utbyggnad av den sociala hemhjälpen. En sådan lösning har framför allt den fördelen, att man därigenom undviker att förvärvsarbetande personer måste stanna hemma från arbetet på grund av barns eller andra anhörigas sjukdom. Såsom ovan redovisats har statsmakterna också både i fjol och i år fattat beslut, vilka är ägnade att främja en sådan utbyggnad. Utskottet finner därför icke skäl föreslå någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna. Emellertid må framhållas, att utbyggnaden och effektiviseringen av den sociala hemhjälpen i mångt och mycket framstår som en kommunernas egen angelägenhet. Utskottet vill i detta sammanhang påpeka att ett verksamt komplement till hemvårdarverksamheten i den form som ovan berörts kan ernås genom hemhjälpförmedling samt tillhandahållande av hemhjälp i form av timanställd arbetskraft. Härvidlag är enligt utskottets mening det kommunala initiativet av den största betydelse.

Även vid 1960 års riksdag väcktes *motioner*, I: 463 och II: 553, rörande förevarande fråga. Motionärerna diskuterade huruvida de svårigheter, som uppstår för en förvärvsarbetande ensamstående förälder, då ett barn insjuknar, kunde lösas genom den sociala hemhjälpen. Enligt motionärerna var emellertid dennas resurser otillräckliga. De påpekade därvid, att efterfrågan på barnpassning var mycket ojämn. Sålunda var den stundom till följd av banala infektioner bland skolbarn och daghemsbarn mycket stor. Med hänsyn till att hjälp till barnpassning ofta inte fanns att tillgå, ansåg motionärerna, att svårigheterna borde lösas på det sättet, att familjeförsörjare som nödgas stanna hemma för att ta hand om sjuka barn erhöll ersättning för den förlust av arbetsförtjänst detta medförde. I motionerna föreslogs därför, att i dylika fall familjeförsörjaren skulle få ersättning från den allmänna sjukförsäkringen.

Andra lagutskottet anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 34) följande.

Såsom andra lagutskottet tidigare framhållit kan de i motionerna aktualiserade problemen knappast lösas inom den allmänna sjukförsäkringens ram. I stället måste andra vägar sökas. Ehuru en utbyggnad av den sociala hemhjälpen och liknande verksamhetsformer under senare år ägt rum, torde behoven därmed vara långt ifrån täckta. Det är därför angeläget att åtgärderna på dessa områden intensifieras. Måhända kan även andra åtgärder visa sig verksamma för att bemästra svårigheterna. Enligt utskottets mening är det önskvärt att föreliggande frågor ägnas ytterligare uppmärksamhet. Denna mening bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Kungl. Maj:t överlämnade den 2 december 1960 avskrift av riksdagens skrivelse i ämnet (nr 242) jämte utskottsutlåtandet till socialstyrelsen för att tagas i beaktande i den verksamhet, som ankommer på styrelsen.

I *motionerna* I: 386 och II: 462 till 1964 års riksdag hemställdes om utredning och förslag att ändra statsbidragsgivningen för social hemhjälp »så att den bättre kommer att stimulera en kraftig utbyggnad av denna verksamhet». *Allmänna beredningsutskottet* behandlade yrkandet jämte åtskilliga andra yrkanden angående familjepolitiken och om bättre förhållanden för kvinnlig arbetskraft m. m. i sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 18 år 1964*; riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört. Utskottet erinrade, såvitt avser förevarande yrkande, om innehållet i ovannämnda proposition nr 1964: 85, som icke varit föremål för riksdagens behandling då utlåtandet avgavs. I övrigt föranledde yrkandet icke något riksdagens uttalande. Beträffande i samma utskottsutlåtande berört förslag om frivillig barnsjukförsäkring hänvisas till följande avsnitt i detta utlåtande.

Även vid 1965 års riksdag behandlade *allmänna beredningsutskottet (utlåtande nr 14)* motioner angående familjepolitiska frågor. Ett av yrkandena avsåg utredningen av frågan om sjukpenning för vård av sjukt barn. *Riksdagen*, som godkände utskottsutlåtandet, hänvisade till det utredningsarbete som pågår inom *familjeberedningen*, *familjepolitiska kommittén* och *familjeskatteberedningen*. Utskottet anförde vidare följande.

De utredningsuppdrag som här berörts ligger helt i linje med de förenämnda framställningar som riksdagen enligt förslag av utskottet gjorde åren 1962 och 1964. Uppdragen är enligt de lämnade direktiven, såvitt utskottet kunnat finna, av den omfattningen att de innesluter en prövning av praktiskt taget samtliga de ämnen som upptagits i de här förevarande motionerna. Det kan således förutsättas att även de i motionerna framförda mera specificerade propåerna till lösningar av olika problem blir beaktade. Då motionerna kan anses härigenom besvarade finner utskottet icke påkallat med något riksdagens initiativ i ärendet.

Vid *innevarande års vårriksdag* behandlades motionsyrkanden med i huvudsak samma syfte som yrkandena vid 1964 och 1965 års riksdag. *Andra lagutskottet* anförde i sitt ovan angivna *utlåtande nr 40* bl. a., att de i motionsyrkandena framförda förslagen om förbättrat ekonomiskt stöd till barnfamiljerna är frågor av en art som familjepolitiska kommittén har att pröva och att resultatet av denna prövning bör avvaktas, varför skäl för något riksdagens initiativ i saken inte föreligger.

Riksdagen godkände utlåtandet.

Remissyttrande vid 1964 års riksdag

I ovan nämnda *utlåtande nr 18 år 1964* av *allmänna beredningsutskottet* behandlas även motionerna I: 638 och II: 766. I dessa motioner upptog mo-

tionärerna till diskussion frågan om en frivillig barnsjukförsäkring, dock utan att framställa något yrkande i anslutning därtill. Motionärerna anförde följande.

De förvärvsarbetande föräldrarnas möjligheter att själva ta hand om ett sjukt barn som inte får lämnas till daghem bör ökas. Detta skulle bli fallet om möjlighet att teckna en frivillig barnsjukförsäkring inom den allmänna sjukförsäkringen infördes. Med tanke på att i denna sjukförsäkring finns en karenstid på tre dagar synes betänkligheterna mot ett sådant system inte behöva vara så stora. Vad angår frågan om förvärvsarbetande förälders rätt att stanna hemma hos sitt sjuka barn synes detta närmast vara en angelägenhet mellan arbetsmarknadens parter.

I remissyttrande anförde *Svenska försäkringsbolags riksförbund* i denna fråga väsentligen följande.

Riksförbundet ställer sig av flera skäl tveksamt till ett dylikt arrangemang. De flesta sjukdomsfall som drabbar barn i de aktuella åldrarna torde utgöras av akuta infektionssjukdomar eller andra kortvariga sjukdomstillstånd. I de kanske flesta fall understiger sjukdomstiden sannolikt tredagarskarensen. Å andra sidan förekommer ofta att dessa korta sjukdomsperioder återkommer och de kan då sammantagna få lika besvärande ekonomiska konsekvenser som en längre sammanhängande sjukperiod. Om emellertid försäkringen även skulle täcka korta sjukdomsfall, skulle dels stor risk uppkomma för missbruk och dels kostnaderna för försäkringen bli avsevärda och avgifterna därmed prohibitiva. Riksförbundet har härvid utgått ifrån att försäkringen skulle lämna ersättning med samma sjukpenning för den hemmavarande av föräldrarna som denne skulle ha åtnjutit om han själv drabbats av sjukdom. Enligt riksförbundets uppfattning bör därför dylik försäkring — liksom exempelvis viss av försäkringsbolagen lämnad frivillig sjukförsäkring för studerande — avtalas med relativt lång karenstid men med rätt att sammanlägga flera kortare sjukperioder. Det förefaller emellertid riksförbundet lämpligare att ett annat förslag i samma motioner göres till föremål för noggranna överväganden, nämligen att utbygga barn- och hemvårdarinneinstitutionerna. Ett sådant arrangemang skulle också innebära en tillfredsställande kontroll av att hjälp lämnades i fall där verkligen sjukdom inträffat.

Utskottet

I förevarande motioner framhålles, att för familjer, där båda föräldrarna förvärvsarbetar, uppstår ofta mycket stora svårigheter då barnen blir sjuka. Eftersom möjligheterna att i sådana fall erhålla bistånd genom den sociala hemhjälpen är helt otillräckliga måste antingen någon av föräldrarna stanna hemma från arbetet eller någon utomstående anlitas för vården. Vilken metod som än väljes uppstår ofta betydande kostnader för familjen. Motionärerna hemställer under hänvisning till det anförda om utredning och förslag om införandet av en frivillig barnsjukförsäkring inom den allmänna sjukförsäkringen. Enligt motionärerna skulle utfallande försäkringsbelopp vara avsett för att på valfritt sätt ordna vården av det sjuka barnet.

Andra lagutskottet har tidigare vid flera tillfällen i av riksdagen godkända utlåtanden avvisat tanken att förevarande problem skulle lösas inom sjukförsäkringens ram. Utskottet har därvid pekat på att en sådan anordning måste förenas med en alltför tungrodd och omständlig administration för att förebygga missbruk. Det må tilläggas, att avgifterna för den föreslagna försäkringen uppenbarligen skulle bliva förhållandevis höga bl. a. med hänsyn till försäkringens frivilliga karaktär. Problemet med värden av barn som plötsligt insjuknat i hemmet torde i viss utsträckning kunna lösas genom den sociala hemhjälpen. Denna befinner sig under en fortgående utbyggnad men, som motionärerna påpekat, är resurserna otillräckliga för att hjälp skall kunna lämnas åt barnfamiljerna i alla de fall, då så erfordras. Utskottet förutsätter att den förra året tillsatta familjepolitiska kommittén, som skall utreda samhällets ekonomiska stöd åt barnfamiljerna, under sitt arbete kommer att uppmärksamma även problem av den karaktär, som tagits upp i motionerna. Med hänsyn härtill synes något riksdagens initiativ i anledning av motionerna ej erforderligt. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motioner, I: 574 och II: 698, såvitt nu är i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 november 1966

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell, herrar Lars Larsson, Edström, Hübinette, Högström och fru Elvy Olsson;
från andra kammaren: herr Anderson i Sundsvall, fru Svensson, herrar Svensson i Kungälv*, Johansson i Skärstad, Ringaby, Carlsson i Göteborg, Jonsson och Göransson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.